

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-45](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-45)

УДК 330

Олександр КУЦЕНКО

Запорізький національний університет

<https://orcid.org/0000-0001-6066-2485>

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті з'ясовано, що результати фінансово-господарської діяльності підприємств перебувають під негативним впливом ринкового середовища. Крім того, загрози, ризики можуть призводити до зниження рівня фінансової стійкості, нестабільності діяльності, збитковості функціонування та банкрутства підприємств. Відповідно доцільним є своєчасне виявлення та аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, розробка заходів до нейтралізації їх негативного впливу. Все це є можливим за умови стійкого рівня фінансово-економічної безпеки та застосування інструментів її забезпечення, що дозволить відновити роботу підприємства, забезпечити стабільність функціонування та визначити напрямки розвитку. Серед таких інструментів вагому роль відіграє стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки. Визначено, що успіх підприємства залежить від рівня економічної безпеки, яка дає змогу захистити його від негативного впливу ринкового середовища. Обґрунтовано, що однією із важливих складових економічної безпеки є фінансова безпека, яка забезпечує покращення фінансових показників діяльності, раціональне використання фінансових ресурсів, зростання фінансової стійкості. Проведено ґрунтовний аналіз існуючих підходів вчених до визначення поняття «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки». Встановлено відсутність підходу до трактування дефініції «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» та сформовано власне бачення даного поняття: модель дій, інструментів по забезпеченню стійкого рівня економічної та фінансової безпеки шляхом застосування підходів, методів, функцій, принципів, програмного та ресурсного забезпечення, врахування взаємодії із стратегією розвитку, системою та механізмом управління, що гарантуватиме відновлення, підвищення, підтримання стану фінансової та економічної діяльності, рівня фінансово-економічної безпеки, уникнення кризового стану, нейтралізацію впливу факторів, загроз, ризиків протягом коротко- та довгострокового періоду за умови впровадження відповідного виду стратегії та сприятиме економічному та фінансовому розвитку, формуванню економічної рівноваги. Обґрунтовано відмінність запропонованого поняття «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» від вже існуючих підходів.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека, стратегія, стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Oleksandr KUTSENKO

Zaporizhzhia National University

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE STRATEGY OF ENSURING THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The article found out that the results of the financial and economic activity of enterprises are under the negative influence of the market environment. In addition, threats and risks can lead to a decrease in the level of financial stability, instability of activity, unprofitable functioning and bankruptcy of enterprises. Accordingly, it is expedient to timely identify and analyze factors of the external and internal environment, develop measures to neutralize their negative impact. All this is possible under the condition of a stable level of financial and economic security and the use of tools to ensure it, which will allow the enterprise to resume work, ensure the stability of functioning and determine the directions of development. Among such tools, the strategy of ensuring financial and economic security plays an important role. It was determined that the success of the enterprise depends on the level of economic security, which allows to protect it from the negative influence of the market environment. It is substantiated that one of the important components of economic security is financial security, which ensures the improvement of financial indicators of activity, the rational use of financial resources, and the growth of financial stability. A thorough analysis of the existing approaches of scientists to the definition of the concept "economic security", "financial security", "financial and economic security", "strategy for ensuring financial and economic security" was carried out. The absence of an approach to the interpretation of the definition "strategy for ensuring the financial and economic security of the enterprise" was established, and an own vision of this concept was formed: a model of actions, tools for ensuring a stable level of economic and financial security by applying approaches, methods, functions, principles, software and resource support, taking into account interaction with the development strategy, management system and mechanism, which will guarantee the restoration, improvement, maintenance of the state of financial and economic activity, the level of financial and economic security, the avoidance of a crisis situation, the neutralization of the influence of factors, threats, risks in the short- and long-term period, provided that the appropriate type of strategy and will contribute to economic and financial development, the formation of economic balance. The difference between the proposed concept of "strategy for ensuring the financial and economic security of the enterprise" and already existing approaches is substantiated.

Keywords: economic security, financial security, financial and economic security, strategy, strategy for ensuring financial and economic security.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств перебуває під постійним впливом факторів ринкового середовища та існує потреба у дослідженні цих факторів, формуванні способів до нейтралізації їх негативного впливу. Стійкий рівень фінансово-економічної безпеки гарантує підвищення

ефективності роботи та впровадження інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки дозволяє аналізувати ринкове середовище, вживати заходів до нейтралізації негативного впливу. Серед таких інструментів вагому роль відіграє стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки, яка гарантуватиме успішність роботи протягом довгострокового періоду.

Аналіз досліджень та публікацій

Поняття економічна безпека досліджено у працях: Андрушків Б. М., Малюта Л. Я. [1]; Донець Л. І., Ващенко Н. В. [5]; Зацеркляний М. М., Мельников О. Ф. [6]; Зубок М. І., Зубок Р. М. [7]; Мішин О. Ю., Мішина С. В. [17, с. 89]; Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. [19]; Пілова Д. П. [21, с. 6]; Реверчук Н. Й. [22]; Худолей Л. В. [29, с. 4]; Череп А. В., Лясковець О. В. [31, с. 31]; Шемаєва Л. Г. [32, с. 12].

В свою чергу, поняття фінансова безпека досліджували: Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. [2, с. 31]; Горячева К. С. [3, с. 3]; Даценко Г. В. [4, с. 30-34]; Краснокутська Н. С., Коптева Г. М. [11, с. 17-18]; Крючко Л. С. [12, с. 52]; Куцик В. І., Бартиш А. І. [13, с. 251]; Малиш Д. О. [15, с. 5-7]; Матвійчук Л. О. [16, с. 134]; Синюгіною Н. В. [23, с. 26]; Сукрушева Г. О., Коляда К. В. [26, с. 561]; Сусіденко О. В. [27].

Визначення поняття фінансово-економічна безпека досліджено у працях науковців: Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. [2, с. 43-44]; Ільчук В. П., Садчиков В. С. [8, с. 211]; Кокнаєва М. О. [9, с. 3]; Корецька О. В. [10, с. 3]; Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. [18]; Отенко І. П., Москаленко Н. О. [20, с. 18].

Вивченням сутності стратегії фінансової та економічної безпеки займалися такі вчені: Кюне О. О. [14, с. 51-52]; Ситайло У. В. [24, с. 45]; Скорук О. В. [25, с. 5]; Хаванова М. С. [28, с. 67-68]; Черевко О. В. [30].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

На підприємствах існує потреба у розробці та впровадженні стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки, яка спрямована на підвищення показників фінансової та економічної діяльності, нейтралізацію впливу факторів, загроз, ризиків, забезпечення розвитку, економічної рівноваги протягом довгострокового періоду. Проте, відсутній єдиний підхід до визначення поняття «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства», що потребує більш детального дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження підходів науковців до визначення понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки», удосконалення поняття «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства».

Виклад основного матеріалу

Вагомим інструментом забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємствах є стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки, яка направлена на довгостроковий успіх підприємства, зростання показників фінансово-господарської діяльності, стабільність розвитку, нейтралізацію впливу ринкового середовища. Стратегія забезпечення направлена на підтримку стійкого рівня фінансово-економічної безпеки. Важливою передумовою стійкого розвитку, стабільності функціонування підприємств є підвищення рівня фінансово-економічної безпеки.

Саме економічна безпека гарантує захист від негативного впливу ринкового середовища та однією з важливих її складових є фінансова безпека, яка направлена на забезпечення зростання фінансових показників, ефективність використання фінансових ресурсів.

На сьогодні існує чимало підходів вчених до визначення понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки». Спочатку проаналізуємо підходи вчених до визначення економічної безпеки.

Авторами Донець Л. І., Ващенко Н. В. [5] під економічною безпекою визначено необхідність захисту підприємства від існуючих загроз, небезпек задля досягнення поставлених цілей, але не враховано доцільність використання інших ресурсів для забезпечення стану безпеки, необхідність впровадження відповідних інструментів. Схожого підходу дотримувалися Зубок М. І., Зубок Р. М. [7], які також вважали, що в основі економічної безпеки важливим є використання корпоративних ресурсів, що гарантуватиме стабільність функціонування підприємств, захист від існуючих загроз. Проаналізована група авторів дотримувалася ресурсного підходу у визначенні поняття економічна безпека підприємства.

Цікавим є захисний підхід представником якого є Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. [19], які дотримувалися твердження, що основою економічної безпеки є захист підприємства від загроз, ринкового середовища. Автори Мішин О. Ю., Мішина С. В. [17, с. 89] дотримувалися думки, що в основі економічної безпеки підприємства має бути захист підприємства від факторів ринкового середовища задля стабільності його роботи.

Представниками гармонізаційного підходу були Зацеркляний М. М., Мельников О. Ф. [6], які дотримувалися думки про урівноваження загроз шляхом використання ефективних заходів. Проте авторами не конкретизовано очікуваний результат від економічної безпеки.

Фінансового підходу дотримувався Реверчук Н. Й. [22], адже зосереджено увагу на тому, що економічна безпека має забезпечити мінімізацію збитків, захист від фінансових витрат, ринкового середовища. Худолей Л. В. запропонувала поняття «економічна безпека підприємства» [29, с. 4] та робила акцент на досягненні бажаного економічного результату, ефективному функціонуванні, виявленні та нейтралізації негативного впливу факторів, загроз.

Представниками управлінського підходу є Андрушків Б. М., Малюта Л. Я. [1], які вважали за доцільне дотримуватися принципів менеджменту під час забезпечення економічної безпеки, що дозволить своєчасно виявляти фактори ринкового середовища та адаптуватися до їх впливу. Крім того, економічна безпека сприятиме організації управління підприємством.

Науковиця Пілова Д. П. [21, с. 6] запропонувала власне визначення поняття економічної безпеки, в якому зроблено акцент на здатність підприємства до досягнення цілей, завдань, бажаних показників роботи, врахування впливу ринкового середовища. Схожого підходу дотримувалася Шемаєва Л. Г. [32, с. 12], яка також розуміла під економічною безпекою здатність підприємства ефективно функціонувати, захищатися від ринкового середовища, але автором ще виокремлено таку складову, як використання існуючих можливостей. Тобто автори дотримувалися синергетичного підходу у визначенні поняття.

Поряд із розглянутими підходами слід виділити комплексний підхід. Представниками даного підходу є Череп А. В., Лясковець О. В. [31, с. 31], які дотримувалися думки, що економічна безпека є комплексним поняттям.

В переважній більшості проаналізованих підходів в рамках економічної безпеки робиться акцент на: стійкість до впливу загроз, факторів ринкового середовища; забезпечення ефективності функціонування; економічний розвиток підприємств; ефективне використання корпоративних ресурсів; необхідність дотримання принципів менеджменту; зростання фінансових показників роботи; підтримання балансу між внутрішнім та зовнішнім середовищем; захист від факторів оточуючого середовища; стабільність економічного розвитку.

Перейдемо до більш детального дослідження поняття «фінансова безпека підприємства». Зокрема, переважна більшість науковців дотримується думки, що фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки підприємства.

Науковиця Горячева К. С. [3, с. 3] у визначенні поняття «фінансова безпека підприємства» дотримувалася думки, що даний вид безпеки дозволить захистити підприємство від загроз, ризиків, визначити набір фінансових інструментів, сприятиме розвитку, досягненню цілей, мети за умови достатності фінансових ресурсів. Доцільно відзначити важливість використання фінансових інструментів, технологій в процесі забезпечення фінансової безпеки.

Авторське визначення поняття фінансова безпека підприємства наведено у роботі Матвійчук Л. О. [16, с. 134]. Слід відзначити, що фінансова безпека розглядалася як процес, який має включати набір складових, що дозволить виявляти негативний вплив факторів ринкового середовища, підвищувати ефективність роботи.

Куцик В. І., Бартиш А. І. запропонували власне бачення поняття «фінансова безпека підприємства» [13, с. 251]. Подібно до проаналізованих підходів, авторами також зроблено акцент на забезпечення розвитку підприємств, своєчасне реагування на фактори ринкового середовища, зростання показників діяльності.

Цікавим є підхід Васильців Т. Г., Волошина В. І., Бойкевича О. Р., Каркавчука В. В. [2, с. 31], які вважали, що фінансова безпека є ознакою фінансового стану та вона направлена на забезпечення стабільності розвитку, стійкості функціонування, захист від загроз.

Авторське визначення поняття фінансова безпека запропоновано Синюгіною Н. В. [23, с. 26]. Можемо відзначити, що авторка порівнювала фінансову безпеку із станом стійкості підприємства до ринкового середовища, раціонального використання фінансових ресурсів, що сприятиме розвитку та зростанню економічної системи. Крім того, підприємство повинно задовольняти власні потреби, потреби покупців задля ефективного функціонування.

У роботі Крючко Л. С. запропоновано визначення «фінансова безпека підприємства» [12, с. 52] та зосереджено увагу та тому, що фінансова безпека не лише захищає підприємство від загроз ринкового середовища, але й підтримує фінансову стійкість та забезпечує впровадження фінансової стратегії.

Протилежного підходу дотримувався Сусіденко О. В. [27], адже фінансова безпека розглянута як багаторівневий процес, який має складатися з ресурсів, методів, що дозволить захищати фінансові інтереси в умовах змінності ринкового середовища, загострення конкурентної боротьби. Крім того, фінансова безпека дозволить формувати рівновагу на підприємстві, своєчасно виявляти фінансові загрози.

Авторське визначення «фінансова безпека суб'єкта господарювання» запропонували Сукрушева Г. О., Коляда К. В. [26, с. 561]. На відміну від проаналізованих підходів, авторами виокремлено

досягнення стадії фінансового розвитку на підприємстві за умови врахування, нейтралізації впливу фінансових загроз.

У авторському визначенні поняття «фінансова безпека підприємства» Даценко Г. В. [4, с. 30-34] зосереджено увагу на забезпеченні стабільності роботи, фінансової рівноваги, ефективності функціонування підприємства. Крім того, авторка є прихильницею системного підходу і також дотримується думки, що фінансова безпека є складовою економічної безпеки та вона спрямована на захист фінансових інтересів підприємства, досягнення завдань, реалізацію місії шляхом ідентифікації загроз ринкового середовища, нейтралізації їх впливу на підставі використання важелів, прийомів.

Представниками комплексного підходу у визначенні фінансової безпеки підприємства є Краснокутська Н. С., Коптєва Г. М. [11, с. 17-18]. На відміну від розглянутих підходів, зроблено акцент на тому, що фінансова безпека потребує управління, планування, здійснення контролю та відображає фінансовий стан, стан захисту від існуючих загроз.

Слід зупинитися на визначенні, яке запропонував Малиш Д. О. [15, с. 5-7]. Він акцентував увагу на доцільності врахування та захисту інтересів стейкхолдерів, що повинно здійснюватися в рамках фінансової безпеки. Також автором виокремлено поняття фінансова архітектура підприємства, тобто його власність, капітал, корпоративне управління та визначено доцільність поглинання факторів ринкового середовища, загроз, ризиків. Саме захист інтересів стейкхолдерів дозволить нарощувати фінансовий потенціал, покращити фінансове становище, успішно функціонувати.

Отже, всі проаналізовані визначення поняття «фінансова безпека підприємства» мають спільну мету – забезпечення фінансової стійкості, стабільності, рівноваги, розвитку підприємства шляхом підтримки рівня фінансової безпеки як в умовах сьогодення, так і в майбутньому.

Враховуючи розкриття сутності означених вище понять доцільно перейти до дослідження дефініції «фінансово-економічна безпека підприємства».

Група авторів Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. [18] дотримувалися думки, що фінансово-економічна безпека направлена на захист підприємства від загроз ринкового середовища, небезпек, підвищення фінансових та економічних показників. Також особливістю фінансово-економічної безпеки є забезпечення стійкого розвитку протягом визначеного періоду.

Науковці Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. [2, с. 43-44] вважали, що фінансово-економічна безпека є доволі складною системою. Слід відзначити, що фінансово-економічна безпека включає використання корпоративних ресурсів, дослідження ринкового середовища та його впливу на стан безпеки, показники діяльності, розробку заходів по підвищенню безпеки, покращенню фінансового стану. Отже, фінансово-економічна безпека відіграє важливу роль у забезпеченні розвитку, роботи підприємства.

Важливо зауважити, що Ільчук В. П., Садчиков В. С. [8, с. 211] у визначенні поняття фінансово-економічної безпеки роблять акцент на необхідності регулювання, контролю за використанням фінансових ресурсів, дослідження можливості виникнення непередбачуваних ризиків, налагодження взаємодії із посередниками, постачальниками. Саме фінансово-економічна безпека виступає важливим інструментом покращення фінансово-економічної діяльності, підвищення конкурентоспроможності.

Поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» конкретизувала Кокнаєва М. О. [9, с. 3]. Авторка дотримувалася думки, що фінансово-економічна безпека спрямована на захист підприємства від впливу дестабілізуючих факторів, раціональне використання наявних ресурсів та сприяє його саморозвитку. Саме забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки дозволить досягти цілей, місії, сприятиме ефективному функціонуванню підприємства.

Слід відзначити, що схожого підходу дотримувалися Отенко І. П., Москаленко Н. О. [20, с. 18], адже фінансово-економічна безпека направлена на захист підприємства від впливу факторів ринкового середовища, загроз, що гарантуватиме забезпечення розвитку, зростання прибутковості, розробку та прийняття управлінських рішень. Поряд з цим, ефективність фінансово-економічної безпеки потребує здійснення контролю, дотримання встановлених вимог, постійного вдосконалення.

Зокрема, Корецька О. В. запропонувала авторське визначення поняття «фінансово-економічна безпека» [10, с. 3] та дотримувалася думки, що безпека має враховувати організаційну структуру підприємства, гарантувати захист підприємства від впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища, форс-мажорних ситуацій. Також фінансово-економічна безпека дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності та захистити підприємство від конкурентів, сприятиме розвитку фінансово-економічного потенціалу.

Враховуючи дослідження підходів до визначення «фінансово-економічна безпека» можна відзначити, що забезпечення фінансово-економічної безпеки, її підтримання, підвищення потребує впровадження набору інструментів, тобто стратегії, системи, механізму, методів. Основним інструментом забезпечення фінансово-економічної безпеки виступає стратегія, яка гарантує підтримання безпеки на бажаному рівні. Для того, щоб визначити роль та значення для функціонування підприємств стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки, необхідним є дослідження існуючих підходів до її трактування.

Сутність стратегії економічної безпеки досліджено у роботі Скорук О. В. та вона дотримувалася думки, що стратегія є системою заходів, дій, які направлені на дослідження, аналіз ринкового середовища, загроз, ризиків з метою забезпечення економічної безпеки, а також є важливою складовою в системі стратегічного управління. Зокрема, авторка визначила стратегію економічної безпеки, як «обґрунтовану систему послідовних дій і заходів, орієнтованих на досягнення поставленої мети, спосіб досягнення встановлених цілей забезпечення економічної безпеки з урахуванням тенденції зміни її рівня» [25, с. 5].

Стратегію фінансово-економічної безпеки порівняно із довгостроковим планом у роботі Черевко О. В. [30]. Зокрема, стратегія фінансово-економічної безпеки дозволить захистити підприємство від негативного впливу факторів ринкового середовища, адаптуватися до дії чинників, планувати ефективно використання ресурсів, сприятиме досягненню поставлених цілей та гарантуватиме забезпечення рівня безпеки. Отже, використання стратегії фінансово-економічної безпеки сприятиме ефективному функціонуванню підприємства.

Авторка Хаванова М. С. запропонувала власне бачення поняття «стратегія управління фінансово-економічною безпекою підприємства» та розглядає її як «довгостроковий план та інструмент реалізації мети та цілей підприємства, розподілу ресурсів, направлений на попередження та адаптацію до наслідків негативного впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства; та визначається її рівнями, видами, функціями та факторами (зокрема, факторами невизначеності)» [28, с. 67-68]. Слід відзначити, що стратегія управління є інструментом стратегічного управління фінансово-економічною безпекою та відповідно планом досягнення цілей підприємства. Вказана стратегія управління дозволить виявити, нейтралізувати фактори ринкового середовища або пристосуватися до їх впливу, гарантуватиме підвищення прибутковості.

Науковиця Кюне О. О. дотримувалася думки, що «стратегія економічної безпеки – це функціональна стратегія, що визначає напрями і способи діяльності з підтримання підприємства у такому стані, в якому воно забезпечує захист від зовнішніх загроз, здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, захищеність ланцюга створення цінності» [14, с. 51-52]. Отже, стратегія має забезпечити захист, адаптацію підприємства до впливу факторів ринкового середовища, підтримувати ефективність функціонування, розробку способів захисту, а також відповідати базовій стратегії.

Цікавим є підхід Ситайло У. В., яка запропонувала авторське визначення поняття «стратегія економічної безпеки енергоринку»: «сукупність декларованих довгострокових напрямів і цілей розвитку електроенергетичного ринку, спрямованих на підвищення рівня його економічної безпеки в умовах трансформаційних зрушень, зумовлених імплементацією євроінтеграційних вимог» [24, с. 45]. У наведеному визначенні робиться акцент на доцільності використання стратегії для підвищення рівня економічної безпеки, досягнення поставлених цілей, визначення напрямів розвитку.

Таким чином, відсутній єдиний підхід до трактування поняття «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» та доцільним є його уточнення на підставі врахування: взаємодії стратегії з інструментами управління, складових стратегії, стану фінансової та економічної діяльності, рівня фінансової та економічної безпеки, ступеня впливу факторів оточуючого середовища, застосування відповідного виду стратегії.

Крім того, поняття «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства» має охоплювати дефініції «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», «стратегія підприємства».

Було удосконалено сутність поняття «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства». Дане поняття розглянуто як модель дій, інструментів по забезпеченню стійкого рівня економічної та фінансової безпеки шляхом застосування підходів, методів, функцій, принципів, програмного та ресурсного забезпечення, врахування взаємодії із стратегією розвитку, системою та механізмом управління, що гарантуватиме відновлення, підвищення, підтримання стану фінансової та економічної діяльності, рівня фінансово-економічної безпеки, уникнення кризового стану, нейтралізації впливу факторів, загроз, ризиків протягом коротко- та довгострокового періоду за умови впровадження відповідного виду стратегії та сприятиме економічному та фінансовому розвитку, формуванню економічної рівноваги.

У запропонованому визначенні, на відміну від існуючих підходів, визначено необхідність розробки, вибору та впровадження стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки; необхідність вибору виду стратегії в залежності від ступеня впливу факторів ринкового середовища, рівня фінансової та економічної безпеки, стану фінансової та економічної діяльності; правильність вибору та подальшого впровадження стратегії; використання набору засобів для забезпечення стійкого рівня економічної та фінансової безпеки; застосування складових стратегії забезпечення; взаємодія стратегії з інструментами управління. Впровадження на підприємствах стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки дозволить забезпечити зростання показників фінансово-господарської діяльності, стабільність функціонування та розвитку в майбутньому.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Проведено дослідження існуючих підходів до визначення понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки». За результатами дослідження удосконалено дефініцію «стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства». Стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки відіграє важливе значення, адже дозволяє своєчасно виявляти негативний вплив факторів ринкового середовища, загроз, ризиків, розробляти заходи до нейтралізації їх впливу, підтримувати та підвищувати рівень фінансово-економічної безпеки. Все це, своєю чергою, забезпечує зростання показників фінансової та економічної діяльності, стабільність розвитку, підвищення конкурентоспроможності протягом тривалого періоду.

Література

1. Андрушків Б. М., Малюта Л. Я. Економічна та майнова безпека бізнесу: навч. посіб. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. 180 с.
2. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / за ред. Т. Г. Васильціва. Львів: Ліга-Прес, 2012. 388 с.
3. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 / Київський національний університет технологій та дизайну. Київ, 2006. 16 с.
4. Даценко Г. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2019. 496 с.
5. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
6. Зацеркляний М. М., Мельников О. Ф. Основи економічної безпеки: навч. посіб. Київ: КНТ, 2009. 337 с.
7. Зубок М. І., Зубок Р. М. Безпека підприємницької діяльності: Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку. Київ: Істина, 2004. 144 с.
8. Льчук В. П., Садчиков В. С. Шляхи підвищення фінансово-економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2013. № 2 (66). С. 209–217.
9. Кокнаєва М. О. Засади управління фінансово-економічною безпекою торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Львівська комерційна академія. Львів, 2013. 19 с.
10. Корецька О. В. Теоретико-методичне забезпечення управління фінансово-економічної безпеки підприємств основної портової діяльності: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Одеський національний морський університет. Одеса, 2021. 24 с.
11. Краснокутська Н. С., Коптева Г. М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *Бізнес Інформ*. 2019. № 7. С. 14–19.
12. Крючко Л. С. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 15. С. 49–52.
13. Куцик В. І., Бартиш А. І. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*. 2011. Вип. 21.4. С. 250–255.
14. Кюне О. О. Формування стратегії економічної безпеки підприємства хлібопродуктів: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Одеський національний економічний університет. Одеса, 2016. 254 с.
15. Малиш Д. О. Фінансова безпека підприємств під впливом нестабільності фінансового сектору України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Сумський державний університет. Суми, 2019. 21 с.
16. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2009. № 4 (18). С. 133–136.
17. Мішин О. Ю., Мішина С. В. Сутність поняття «економічна безпека підприємства». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. Вип. 38 (додаток). С. 86–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2012_38%28dodatok%29_19.
18. Мойсєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.
19. Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. Економічна безпека: концептуальні визначення та механізми забезпечення: монографія. Донецьк: НАН України, Ін-т економіки та промисловості, 2006. 408 с.
20. Отенко І. П., Москаленко Н. О. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 224 с.
21. Пілова Д. П. Формування та оцінка економічної безпеки гірничо-збагачувальних підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Національний гірничий університет. Дніпропетровськ, 2007. 184 с.

22. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.
23. Синюгіна Н. В. Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах як індикатор дієвості фінансового контролю. *Technology audit and production reserves*. 2012. № 4/2 (6). С. 25–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2012_4%282%29_13.
24. Ситайло У. В. Оцінювання результативності стратегії економічної безпеки енергоринку України в умовах євроінтеграції: дис. ... доктора філософії: 051 / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Київ, 2020. 230 с.
25. Скорук О. В. Формування стратегії економічної безпеки підприємств дитячого харчування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Національний університет харчових технологій. Київ, 2012. 20 с.
26. Сукрушева Г. О., Коляда К. В. Теоретична сутність фінансової безпеки суб'єкта господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 560–562. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/108.pdf>.
27. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика: монографія. Київ: ЦУЛ, 2017. 128 с.
28. Хаванова М. С. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства (на прикладі автомобілебудівних підприємств): дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02 / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». Київ, 2015. 220 с.
29. Худолей Л. В. Інструменти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 20 с.
30. Черевко О. В. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_83.
31. Череп А. В., Лясковець О. В. Сутність економічної безпеки як складової частини діяльності підприємства та сучасні підходи до її трактування. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 31(1). С. 27–34.
32. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.02 / Вищий навчальний заклад Університет економіки та права «Крок». Київ, 2010. 39 с.

References

1. Andrushkiv B. M., Maliuta L. Ya. (2016) Ekonomichna ta mainova bezpeka biznesu [Economic and property security of business]. Ternopil: V. A. Palanytsia FOP. (in Ukrainian)
2. Vasylytsiv T. H., Voloshyn V. I., Boikevych O. R., Karkavchuk V. V. (2012) Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia [Financial and economic security of enterprises of Ukraine: strategy and mechanisms of support]. Lviv: Liga-Press. (in Ukrainian)
3. Horiacheva K. S. (2006) *Mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva* [The mechanism of managing the financial security of the enterprise]. (PhD Thesis), Kyiv: Kyiv National University of Technology and Design. (in Ukrainian)
4. Datsenko H. V. (2019) *Mekhanizm zabezpechennia finansovoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv* [Mechanism of ensuring financial security of industrial enterprises]. *Doctoral thesis*. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi National University. (in Ukrainian)
5. Donets L. I., Vashchenko N. V. (2008) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic security of the enterprise]. Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
6. Zatserklianyi M. M., Melnykov O. F. (2009) *Osnovy ekonomichnoi bezpeky* [Fundamentals of economic security]. Kyiv: KNT. (in Ukrainian)
7. Zubok M. I., Zubok P. M. (2004) *Bezpeka pidpriemnytskoi diialnosti: Normatyvno-pravovi dokumenty komertsiihnoho pidpriemstva, banku* [Security of business activity: Regulatory and legal documents of a commercial enterprise, bank]. Kyiv: Istyna. (in Ukrainian)
8. Plchuk V. P., Sadchykov V. S. (2013) *Shliakhy pidvyshchennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv aharnoho biznesu* [Ways of improving financial and economic security of agribusiness enterprises]. *Bulletin of the Chernihiv State University of Technology. Series: Economic Sciences*, No. 2 (66), pp. 209–217.
9. Koknaieva M. O. (2013) *Zasady upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu torhovelnykh pidpriemstv* [Principles of managing the financial and economic security of trade enterprises]. (PhD Thesis), Lviv: Lviv Commercial Academy. (in Ukrainian)
10. Koretska O. V. (2021) *Teoretyko-metodychne zabezpechennia upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv osnovnoi portovoi diialnosti* [Theoretical-methodical support of the management of financial and economic security of enterprises of the main port activity]. (PhD Thesis), Odesa: Odesa National Maritime University. (in Ukrainian)
11. Krasnokutska N. S., Koptieva H. M. (2019) *Definitsiia poniattia «finansova bezpeka pidpriemstva»: osnovni pidkhody ta osoblyvosti* [The Definition of «Financial Security of Enterprise»: the Basic Approaches and Features]. *Business Inform*, No. 7, pp. 14–19.
12. Kriuchko L. S. (2013) *Teoretychni zasady finansovoi bezpeky pidpriemstva* [Theoretical principles of financial security of the enterprise]. *Investments: practice and experience*, No. 15, pp. 49–52. (in Ukrainian)
13. Kutsyk V. I., Bartysh A. I. *Finansova bezpeka pidpriemstva yak samostiinyi ob'iekt upravlinnia: problemy zabezpechennia* [Financial security of the enterprise as an independent object of management: problems of provision]. *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine: collection of scientific and technical works*, Issue 21.4, pp. 250–255. (in Ukrainian)
14. Kiune O. O. (2016) *Formuvannia stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva khliboproduktiv* [Formation of the economic security strategy of the bread products enterprise]. *Candidate's thesis*. Odesa: Odesa National University of Economics. (in Ukrainian)
15. Malyshev D. O. *Finansova bezpeka pidpriemstv pid vplyvom nestabilnosti finansovoho sektoru Ukrainy* [Financial security of enterprises under the influence of the instability of the financial sector of Ukraine]. (PhD Thesis), Sumy: Sumy State University. (in Ukrainian)
16. Matviichuk L. O. (2009) *Kontseptualni aspekty finansovoi bezpeky pidpriemstva* [Conceptual aspects of financial security of the enterprise]. *Economic Herald of Donbass*, No. 4 (18), pp. 133–136. (in Ukrainian)

17. Mishyn O. Yu., Mishyna S. V. (2012) Sutnist poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva» [The essence of the concept of "economic security of the enterprise"]. *Herald of the economy of transport and industry*, Issue 38 (appendix), pp. 86–92. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2012_38%28dodatok%29_19. (in Ukrainian)
18. Moiseienko I. P., Marchenko O. M. (2011) Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Management of the financial and economic security of the enterprise]. Lviv. (in Ukrainian)
19. Novikova O. F., Pokotylenko R. V. (2006) Ekonomichna bezpeka: kontseptualni vyznachennia ta mekhanizmy zabezpechennia [Economic security: conceptual definitions and mechanisms of provision]. Donetsk: NAS of Ukraine, Institute of Economics and Industry. (in Ukrainian)
20. Otenko I. P., Moskalenko N. O. (2016) Orhanizatsiia ta upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Organization and management of the financial and economic security system]. Kharkiv: HNEU named after S. Kuznetsa. (in Ukrainian)
21. Pilova D. P. (2007) *Formuvannia ta otsinka ekonomichnoi bezpeky hirnycho-zbahachuvalnykh pidpriemstv* [Formation and assessment of economic security of mining and beneficiation enterprises]. *Candidate's thesis*. Dnipropetrovsk: National Mining University. (in Ukrainian)
22. Reverchuk N. Y. (2004) Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemnytskykh struktur [Management of economic security of business structures]. Lviv: LBI NBU. (in Ukrainian)
23. Sinugina N. (2012) Finansova bezpeka pidpriemstva v suchasnykh umovakh yak indyktor diievosti finansovoho kontroliu [Financial security of the enterprise in modern conditions as an indicator of the effectiveness of the financial control]. *Technology audit and production reserves*, No. 4/2 (6), pp. 25–26. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2012_4%282%29_13. (in Ukrainian)
24. Sytailo U. V. (2020) *Otsiniuvannia rezultatyvnosti stratehii ekonomichnoi bezpeky enerhorynku Ukrainy v umovakh yevrointehratsii* [Evaluation of the effectiveness of the strategy of economic security of the energy market of Ukraine in the conditions of European integration]. *Doctor of Philosophy thesis*. Kyiv: National Technical University of Ukraine "Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute". (in Ukrainian)
25. Skoruk O. V. (2012) *Formuvannia stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv dytiachoho kharchuvannia* [Formation of the strategy of economic security of children's nutrition enterprises]. (PhD Thesis), Kyiv: National University of Food Technologies. (in Ukrainian)
26. Sukrusheva H. O., Koliada K. V. (2018) Teoretychna sutnist finansovoi bezpeky subiekta hospodariuvannia [Theoretical satisfaction of financial safety of entrepreneurship]. *Global and national economic problems*, Issue 23, pp. 560–562. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/108.pdf>. (in Ukrainian)
27. Susidenko O. V. (2017) Finansova bezpeka pidpriemstva: teoriia, metody, praktyka [Financial security of the enterprise: theory, methods, practice]. Kyiv: TsUL. (in Ukrainian)
28. Khavanova M. S. (2015) *Stratehichne upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva (na prykladi avtomobilebudivnykh pidpriemstv)* [Strategic management of the financial and economic security of the enterprise (on the example of automotive enterprises)]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Higher educational institution "KROC University of Economics and Law". (in Ukrainian)
29. Khudoley L. V. (2018) *Instrumenty zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv mashynobuduvannia* [Tools for ensuring financial and economic security of machine-building enterprises]. (PhD Thesis), Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University. (in Ukrainian)
30. Cherevko A. (2014) Stratehichne upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Strategic management of financial and economic security company]. *Efficient economy*, No. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_83. (in Ukrainian)
31. Cherep A., Lyaskovets O. (2016) Sutnist ekonomichnoi bezpeky yak skladovoi chastynty diialnosti pidpriemstva ta suchasni pidkhody do yii traktuvannia [The essence of economic security as an integral part of the activities of the enterprise and modern approaches to its interpretation]. *Reporter of the Priazovskyi state technical university. Section: Economic sciences*, Issue 31, Volume 1, pp. 27–34. (in Ukrainian)
32. Shemaieva L. H. (2010) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv u stratehichnii vzaiemodii z subiektamy zovnishnoho seredovyshcha* [Economic security of enterprises in strategic interaction with external environment subjects]. (Dr. Thesis), Kyiv: Higher educational institution "Krok" University of Economics and Law. (in Ukrainian)